

Indhængning paa Pose, denne „Pose“ bestaar af en Tarm af sejgt Papir, der er klæbet paa Bogens Ryg og paa Bindets Løsryg, det er en billig Foranstaltning, der ved Bøger af almindelig Størrelse og Tykkelse er af en særdeles god Virkning, naar den da er klæbet rigtig fast, baade naar det gælder at faa Løsryggen til at slutte fast til Bogens Ryg, og at forhøje Maskinbindets Soliditet. Bemærkningen om, at Posen skal klæbes godt fast, kan udstrækkes til at gælde alt Forlagsarbejdet; det er nemlig forbavsende at se, hvor daarligt en overvejende Del af dette Arbejde er, det knager og brager, naar man aabner en saadan Bog, og det meste hefter netop saameget fast, at det ikke falder af inden det udleveres til Kunderne. Hvorimod et Maskinbind udført med den fornødne Akkuratess og i tækkeligt Materiale med en pæn Rygtitel kan taales paa en hvilken som helst Boghylde og har sin naturlige Plads i Nutidens industrielle Produktion.

NOGLE BEMÆRKNINGER OM »BEDSTE BOGARBEJDER«

Arkitekt Viggo Sten Møller, der var medlem af udvalgskomiteen for »Bedste bogarbejder 1933«, skriver om udstillingen i kunstindustrimuseet 21. september—17. oktober.

Udstillingen i Kunstindustrimuseet af „Bedste Bogarbejder 1933“, fra England, Tyskland, Tjekoslovakiet, Sverige, Norge og Danmark var ikke meget inspirerende som Udstilling betragtet, men enhver Bogfremvisning i Glaskasser er dømt til at give et trist Indtryk. Nu er Kunstindustrimuseets Udstillingsrum med de alt for stærkt virkende Gulve og lysslugende raa Vægge heller ikke fremmede paa Humøret — godt at de mange Plakater prydede Væggene.

Man kan synes, at en saadan Udpegen af nogle faa men gode Bøger af Aarets store Produktion maaske er en Overflødighed — det at lave et pænt Stykke almindeligt Bogarbejde burde jo ikke være noget mærkeligt. Men desværre er Arbejdet paakrævet, fordi saa meget indenfor Bogproduktionen, og forøvrigt i saa mange kunstindustrielle Fag, let henfalder til Slendrian. Det kan kun være gavnligt, at der af Aarets store Høst fremdrages gode Arbejder som Eksempel paa, hvordan man kunde ønske Produktionens Kvalitet.

For mig, som Arkitekt, staar den Opgave at forme en Bog først og fremmest som Bestræbelse paa at bringe

Orden. Man maa have Bogen saadan lagt til Rette totalt, at den saa tydeligt og let tilgængeligt som muligt tjener sin Opgave. Papiret maa være egnet til valgt Reproduktionsmaade, Format være dikteret af Indholdet, Typografi af let Læselighed i Forbindelse med Formatet. Satsbilledet maa have en virkningsfuld Form i Forhold til Margen og Side. Alt sammen Ting, som Fagmanden maa opøve sit Øje til at udføre naturligt uden særlige Skrupler og Ønskedrømme om Kunst og Højtid. Bogens Form og Trykning maa ikke forveksles med dens Indhold, saadan som vi efterhaanden er ved at gøre Kunsthistorie til mere end Kunsten selv. Ved en Gennemgang af Udstillingen bemærker man Ujævnhed i Udførelsen af tilsyneladende ens Opgaver. Det maatte vel være muligt at skabe et nogenlunde videnskabeligt begrundet Forhold mellem Format, Læseliniens Længde, Papirets Karakter, og Skriftens Art og Størrelse m. m. Som Forholdet viser sig paa Udstillingen synes megen Tilfældighed at raade.

Udstillingens Arbejder virker i det store og hele ret traditionsprægede. Man maa for at være fin, anvende meget stor Margen — undertiden har Siderne betydelig mere hvidt Papir end Tryksats. Modsat kan nævnes et ellers pænt Arbejde „Skåne“ (Svenska Turistföreningens Resahandbok), hvor der er anvendt en lille tæt Skrift og ganske smal Margen — men Bogen er vanskelig læselig, den er ikke tilstrækkelig skudt, saa at Øjet let rammer forkert, naar der skiftes Linie.

Den moderne Maade at lade Billederne gaa helt til Sidens Kant er anvendt i f. Eks. John Rothenstein An introduction to english painting — men er selvfølgelig i et saadant Værk, der gengiver originale Tegninger, ganske utilfredsstillende — hvor meget er der ved Indbindingen skaaret fra? Her maa man netop kræve, at en Margen markerer, at Tegningen er *fuldt* gengivet. Englænderne forekommer meget tørre; et i mine Øjne smukt Arbejde er „First Russia, then Tibet“ trykt hos R. & R. Clark, Lmd., Edinburg (Monotype Baskerville). Det er et meget rent Tryk, letlæseligt med smukt Satsbillede og pænt Papir. Tjekoslovakierne havde flere interessante Bøger, hvor Træsnit og Pennetegninger gik godt ind med det typografiske Udstyr. Man havde vovet sig ud i visse nye Metoder og ogsaa haft Held til at finde gode Løsninger. I Molières: Ved Lejlighed bliver man Læge, f. Eks. var paa en heldig Maade Navnene paa de agerende rykket *ud*, modsat den sædvanlige Indrykning. Det gav Tydelighed, hvilket kan konstateres f. Eks. ved Sammenligning med den ellers smukke danske Udgave af Platons Skrifter. Ogsaa Tyskerne arbejdede jo endnu, dengang Bøgerne blev udtaget, med nye Metoder: Udrykning af Overskrifter og Billedtekster til Venstre, overraskende fotografiske Synsvinkler. Der er opnaaet smukke Virkninger; nu trykker man jo mest med Fraktur dernede.

Den norske Boghøst synes mig noget ujævn. Mærkeligt, at en Bog som Jens Thiis: Edvard Munch har kunnet komme med. Det var dog en saare ujævn Side med stadig Skiften Skriftstørrelse — underlig plettet. Svenskerne var virkningsfulde, noble med smaa kapriciøse Overraskelser i den gustavianske Maner.

De danske Arbejder har tidligere været omtalt her i Bladet (Nr. 2 Side 30). Et af de bedste er jo uden Tvivl Geodætisk Instituts Kort. Her er paa redelig haandværkervis tilstræbt Tydelighed og Anvendelighed. Men Udtagelse af et saadant Arbejde er selvfølgelig uden videre Betydning for den almindelige Bogproduktion. Det er Skolebogen og den billige Roman, som skal bearbejdes. De dyre Kunstbøger skal i Skammekrogen, hvis de ikke laves pæne. *Viggo Sten Møller.*

Alt i alt er det en fornuftig, gediegen og smuk Bog, saa meget uden for det almindelige, at der her er Grund til at gøre opmærksom paa den. *A. M.*

Dansk typografisk Atlas 1482—1600.

I sine „Boghistoriske Studier til dansk Bibliografi 1550—1600“ og i de to store Bibliografier over den danske Litteratur 1482—1550 og 1551—1600 har Dr. *Lauritz Nielsen* som Resultat af et mangeaarigt Arbejde lagt et solidt Fundament for alt kommende Studium af vor ældre Bogtrykkerkunst, og han har nu sat Kronen paa Værket med et hos Gyldendal udgivet og hos J. Jørgensen & Co. trykt „Dansk typografisk Atlas 1482—1600“, et stateligt Foliobind, der giver en lang Række karakteristiske Prøver til Illustrering af vort Bogtryks Udvikling indtil Aar 1600, og som saaledes bliver et Atlas til de tre ovenfor nævnte Værker.

Det Udvalg af Facsimiler, Værket bringer, omfatter baade almindelige Bogsider, Titelblade, Ornamentering, Bogtrykkermærker og Illustrationer, og det er foretaget med megen Kyndighed, saa at intet væsentligt savnes. Om Gengivelserne er i det store og hele kun godt at sige; hvor der hist og her kan paavises svagt, ujævnt eller udflydende Tryk, gaar dette tilbage til Originalen og viser altsaa blot Gengivelsens Korrekthed. En anden Sag er, at de gamle Bogsider aldrig kan komme helt til deres Ret, naar de trykkes paa moderne Maskinpapir; herved er naturligvis intet at gøre, men det kan ikke nægtes, at man gennem Atlasset's Gengivelser faar en fortrinlig Anskuelsesundervisning i, hvor overmaade meget Papirets Art og Tone betyder for Bogtrykkets Virkning; disse gamle Bogsider faar i Reglen en helt anden Karakter paa det moderne Papir end paa det originale, til Skade for den facsimilære Virkning.

Ogsaa et andet Forhold bidrager til at ændre deres Karakter, nemlig Manglen af Rammer, der kunde betegne Papirets Randlinie. Især hvor flere Sider er stillet sammen paa samme Tavle, gør dette sig uheldigt gældende; Kolumnerne staar og svæver usikkert paa Tavlen, fordi der intet er til at fæstne dem. Heller ikke dette kan imidlertid bebrejdes Ud giver eller Bogtrykker; det vilde sikkert af pladsmæssige Grunde have været umuligt at gennemføre en saadan Indramning.

Dr. Nielsen har valgt at samle hver Bogtrykkers Produktion, kronologisk ordnet, for sig og ordne Stoffet kronologisk efter Bogtrykkerne, fra Johan Snell til Henrik Waldkirch. Denne Ordning motiveres med, at den skal vise Udviklingsgangen saavel med Hensyn til Stilformer som til typografisk Praksis, og den gør det naturligvis let at faa et Overblik over den enkelte Bogtrykkers Indsats. Men det er et Spørgsmaal, om det — netop med Henblik paa Udviklingsgangen — ikke

BOGANMELDELSER

Bogen om London.

I det følgende skriver bl. a. bibliotekar Aage Marcus overbibliotekar Svend Dahl, bibliotekar R. Paulli, museumsdirektør Sigurd Schultz og ingeniør H. S. Hendriksen om nyere bøger, der er af speciel bogmæssig interesse.

Arkitekt Steen Eiler Rasmussen har hos Gyldendal udsendt en Bog om London. Den er i alle Maader et fremragende Arbejde, men det, der her vedkommer os, er kun dens ydre Form.

Forfatteren har selv forestaaet Tilrettelæggelsen, og ganske uanset Resultatet er det altid svært rart at mærke, naar der ved Bogfremstilling bliver tænkt og planlagt paa en personlig Maade og med et bestemt Formaal. Det sker stadigvæk altfor sjældent. Og Bogen om London er blevet udmærket — lige langt fra Udspekulerthed og Banalitet. Den virker saa lige til, at dens Særpræg egentlig først rigtig viser sig, naar man sammenligner den med andre Bøger af lignende Art. I denne korte Notits kan dens forskellige Elementer iøvrigt blot lige berøres: Papiret, fra Silkeborg, er mat, og Klicheerne, fra F. Hendriksen, afpasset til det. Helhedsindtrykket er derfor behagelig roligt, men at Klicheerne paa glittet Papir *kan* give mere viser sig i Tilskuerens September-Hefte, hvor en Del af dem er benyttet. Kolumnen er ret stor, men meget letlæselig. Bogen er sat med Monotype Baskerville og trykt hos Bianco Luno.

En særlig Omtale fortjener Bindet, fra Petersen og Petersen, hvis brillante røde Farve staar saa udmærket til det morsomme grønne Smudsomslag. Bindet er ellers, i engelsk Stil, ganske enkelt og glat — kun prydet med Forfatterens ejendommelige Signatur, der virker som et Stykke heraldisk Ornamentik.

havde været nok saa heldigt at ordne Stoffet efter Kategorier: de forskellige Typeformer hver for sig, Ornament og Illustrationsmaterialet for sig og indenfor hver Kategori kronologisk. Som Ordningen er nu, faar man f. Eks. Antikvasiderne spredt rundt om paa mange Tavler, og vil man følge Antikvaens Udvikling, er det ret besværligt. Dertil kommer, at den valgte Ordningsmaade medfører, at Sider af vidt forskellig Karakter er stillet sammen paa samme Tavle og ofte med det Resultat, at de generer hinanden ikke saa helt lidt. Ogsaa i denne Henseende havde det andet Princip været at foretrække; det vilde have givet Tavlerne et mere harmonisk Præg.

De kritiske Antegnelser, som her er fremført, skal dog paa ingen Maade svække den gunstige Dom, der maa fældes over Dr. Nielsens Atlas som Helhed. Han har med dette givet det bibliografiske og typografihistoriske Studium af vor ældste Litteratur et nyt værdifuldt Hjælpemiddel og derved forøget sine i Forvejen store Fortjenester af dette Studium. *Svend Dahl.*

Tre Børnebøger.

Inden den nye Bogsæson begynder, er det bedst at indhente det forsømte fra den forrige, og det forsømte er i dette Tilfælde tre Børnebøger, som nødig skulde savne Omtale i „Bogvennen“.

Æren som Forlægger for *Knud Kyhns* Billedbog „I godt Selskab“ (med Tekst af Brinch Hilligsøe) tilkommer egentlig Hage & Clausen, for hvem Cato havde fremstillet Bogen inden Forlagets Overgang til Gylvendal, hvor den senere er udsendt. Den er fuld af dejlige Dyr, af hvilke nogle har ligesaa dejlige danske Landskaber som Staffage, og det hele straalere af den Friskhed, der er Kyhns Charme som Maler. Forhaabentlig falder de mange farvelitograferede Billeder ogsaa i Børnenes Smag, skønt Ungerne aldrig interessere sig for de kunstneriske Kvaliteter.

Trods Barnepublikumets Uberegnelighed drister man sig til at spaa Sukces for *Storm Petersens* „Med Pensel og Farvelade“ (L. Levison junr.). Helt paa Højde med sig selv er Storm P. vel aldrig, naar han staar over for en bunden Opgave, men Humøret har alligevel ikke svigtet ham her; den gabende Morgentøffel, der holder Haanden for sit sorte Svælg, er virkelig et sublimt Indfald.

Et Stykke Brugskunst af samme Art som denne Malebog er *Jensenius'* „Vi tegner“ (L. Levison junr.), men den stiller større Fordringer, idet Tegningerne skal kopieres, før de males, og Jensenius' udtrykfulde Streg er maaske ikke saa ligetil at efterligne. Hans Force ikke mindst i Dyretegningerne, er den store kraftige Kontur, der giver saa meget, at Schattering er overflødig.

Det kribler ligefrem i Fingrene efter at forsøge sig paa Bogens lyseblaa Kvadrater. Ogsaa Storm P.s Malebog kan fremkalde Ønsket om at blive Barn paany; man mindes 1890ernes Malebøger, importeret fra Tyskland og fremstillet i en Tontryksteknik, som det var komplet umuligt at efterligne med Kridt eller Vandfarve. Det er altid rart at konstatere, at Verden gaar fremad, selv naar det er et saa beskedent Omraade som Legetøjsbøger, det gælder. *R. Paulli.*

To nye Billedbøger.

Zoologisk have. Tegning af Sikker Hansen med forord af Hans Kyrre og tekster af Johannes V. Jensen. Rasmus Navers forlag. Trykt hos Andreassen & Lachmann. Morgenvandring. Tegninger af Sikker Hansen. Tekst af Harald H. Lund. Wilhelm Hansens forlag.

Den *Sikker Hansen*, vi i fjor har stiftet bekendskab med i *Mammutbogen*, fortsætter iaar med at vise sig som den habile dyreskildrer med bogen „*Zoologisk have*“. Fra de sære fortidsuhyrer er han naaet hen til vor tids dyreverden, saaledes som vi kender den fra vor egen zoologisk have, men med undtagelse af en enkelt hjemlig hare og en nordbagge, er det hovedsagelig de fjerne landes storvildt, han har jaget.

Det er som sagt i zoologisk have, Sikker Hansen har fundet sine motiver og gjort sine studier, men inden tegningerne er lavet færdige og blevet til lithografier, har de gennemgaaet en omdannelsesproces, der af hvert dyr har skabt en monumental type med linjer og former forenklede til Giraffen og elefanten og ikke blot den giraf og den elefant, der i øjeblikket findes i zoologisk have. Paa samme maade har han pillet bur og staastradshegn bort, og sat dyrene i deres egne omgivelser, isbjørnen i sne og blæsevej, elsdiret i vand til knæene og tigreren med palmer og maaneskin mere eksotisk end man ellers har det paa Frederiksberg bakke.

Billederne er af Sikker Hansen selv tegnet paa den lithografiske sten, og paa denne maade kommer man kunstnerens arbejdsform saa nær ind paa livet som muligt. Hver kridtstreg og hvert penselstrøg med den lithografiske tusch kan man følge nøje, og netop samarbejdet med disse to teknikker (suppleret med karakteristiske udskrabninger) har man fornøjelse af at se paa. Uden at blive til blot og bar jonglørkunst er dette f. eks. i „zebraen“ drevet til høj grad af teknisk virtuositet og forenkling. Hele dyret er kun tegnet med en række penselstrøg, der følger zebraens striber. Disse giver samtidig kroppens form, støttes af en enkel kridttone — og hele dyret staar levende og spændstigt og samtidig karakterfuldt i linje og form.

Ogsaa den lithografiske stens finere eller grovere korn er taget nøje med i betragtning ved valg af motiver. Til rensdyr og elg er benyttet en meget grovkornet sten,

der ved de større kridttoner netop giver en saadan ujævn og „forvitret“ overflade, der passer til disse lodne, forpjuskede dyr, mens den glatte, smidige jaguar og leopard er tegnede paa en tilsvarende fintkornet, glat sten.

Samspeilet mellem tegninger og typografi har tilsyneladende voldt vanskeligheder og er heller ikke klart helt tilfredsstillende. Tekstlinjer, der gaar op paa omtrent 20 cm, er og bliver for lange, og burde være brudt til to spalter. Og selv om skriften til de smaa tolinjede vers under hver tegning er blevet noget mindre, end de var i „Mammutbogen“, forekommer de mig stadig at være for store. I særdeleshed da trykket er noget sort og nærmer sig det sværtede.

Men alt ialt er heftet et kunstværk, som gør forlæggeren Rasmus Naver ære.

*

I „Zoologisk have“ er det Sikker Hansens artistiske egenskaber, vi i første række fæster os ved — men i „Morgenvandring“ er det mere end det. Her har han haft friere spillerum, 48 store farvelagte billeder med mennesker, dyr, blomster, ting og sager. Opgaven er langt mere omfattende: at skildre et par smaa menneskebørns syn paa, hvad der omgiver dem og interesserer dem paa en morgentur ude paa landet. Og han har grebet sagen an fra den rette side: netop at finde ud af, hvad det er, disse børn ser, og hvordan landet ser ud nu til dags.

Naar han tegner en mark, saa ses den fra barnets niveau, horisonten ligger højt oppe, blomsterne og en lille markmus i forgrunden er uforholdsmæssig store, og foran det hele staar en stolpe med staastraadshegn. En sammenføjning af staastraadet bliver omtrent paa størrelse med en hare længere ude paa marken. Og ligesom dette staastraadshegn spiller en væsentlig rolle i marksceneriet, finder vi telefonstolper og vindmøller, nye, smaa stationsbyhuse, zinkbelagte tage, høstmaskiner og andre „upoetiske“ ting, som ellers helst udelades i kunstneriske skildringer af landet. Men ikke desto mindre findes de jo, og Sikker Hansen yder ligefrem et indlæg i de aktuelle naturfredningsdiskussioner ved at vise, hvorledes disse ting indgaar som et organisk led i landskabet mellem dyr, træer og blomster.

Hvor fint har han ikke opfattet motivet med en hvidkalket husgavl, sorte teglsten, en grønmalet træliste, et par svaler, en spinkel vindmølle og midt i det hele et svævende mælkebøttefrø. At sætte disse tre „vindmotorer“, den svævende svale, vindmøllens jernkonstruktion og det lette mælkebøttefrø op imod hinanden er i sig selv et fund. Det viser, at Sikker Hansen ikke blot er manden, der kan bruge en blyant, men ogsaa kunstneren, der kan se.

Og blader man heftet igennem, møder man gang paa gang saadanne nye motiver, som man jo inderlig godt kender, men aldrig har set „gennem en kunstner“ før. Der er jordbærbeddet mellem et par hvidkalkede udhuse (med tagpap), der er den hvidmalede laage med knopperne paa og postbudet med sin cykel. Vi har maaske set beslægtede malerier udført af unge efteraarsudstillingskunstnere, men de artistiske mærkværdigheder har her været i forgrunden og motivet selv i baggrunden. Her faar vi fat i begge dele, fordi alting er gennemarbejdet til saa høj grad af forenkling.

Den tekniske side af sagen har ogsaa her sin interesse, idet alle billederne er gengivet i zinktryk, hvor Sikker Hansen selv har tegnet pladerne. Af farver er der en lysblaa, en gulgrøn en rød og en sort, og man maa beundre den rigdom af afskygninger, der af den habile mand kan opnaas med disse begrænsede midler. En rød hanekam mellem dybsort og grønt bliver helt japansk og træsnitagtig, og det allersidste billedes gulgrønne og blaagrønne marker med en blegblaa himmel og en sort flyvende vibe er stærk og mættet i sin naturstemning.

Den hyggeligt gammeldags skrift, som egentlig ikke er videre køn i sig selv, men som vi kender saa godt fra tallose sangnoder, passer i størrelse godt til tegningerne, og det kolorerede omslag er behagelig frit for al slags „funktis“ — snarere lidt i gammel „Julerose“hefte-stil, hvad der jo er ganske pudsigt for en bog, der er mere rigtig moderne end de fleste. *Ebbe Sadolin.*

Jonsok-natt.

Et monumentalt norsk Illustrationsværk.

Mellem de udvalgte 10 bedste bøger i Norge 1933 blev »Jonsok-natte« af komiteen betegnet som »højdepunktet i årets bokkunst«. Bogen samt Frødis Haavardsholms originaltegninger var i august udstillet i København i »Samlereens udstillingslokaler.

Os Danske falder det undertiden lidt vanskeligt at følge med i Nordmændenes Fornorsknings-Bestræbelser. Vi forstaar ikke, at det kan være saa vigtigt med disse Selvstændigheds-Demonstrationer og denne umaadelige nationale Særlighed. Vi staar i Taknemlighedsgæld til de store Nordmænd fra forrige Aarhundrede — Chr. Krohg og Werenskiold, Henrik Ibsen og Bjørnson —, der, saa norske de end var, er (eller gav os) en Del af vor Kultur, og vi ser med nogen Sorg paa, at norsk Aandsliv og dermed de friske og stærke Impulser, vi modtog derfra, ligesom sejler ud af vor Synskreds. Mere og mere virker det som fremmed Land alt det, der kommer derfra af Male- og Digtekunst. Man kan sommetider faa det Indtryk, at et andet Folkeelement skyder sig frem og efterhaanden fortrænger det, der tid-

ligere for os var Norge — at der i Norge sker det samme som i Finland, hvor det finsk-finske Folkeelement erobrer Landet med en anden Mentalitet og et andet, os uforstaaeligt Sprog, idet det skubber det svensk-finske Element ud paa en utaknemlig og ikke altid talende Maade.

Maaske er det urigtigt af os at hænge ved den gamle Kærlighed. Maaske bør vi netop betragte det nye Norge som et fremmed Land, der skal opfattes og forstaaes ud fra Forudsætninger, vi maa tilegne os fra nyt — ganske i Lighed med andre Lande som f. Ex. det nye Finland eller det nye Polen. Det er muligt, at det kunde bringe os en bedre Forstaaelse af Norge paa et nyt Grundlag — hvilket vilde være kærkomment, selv om dette nye Norge næppe faar samme Betydning for vort Aandsliv som det gamle. I alt Fald kommer man uvilkaarligt ind paa saadanne Tanker, naar man blader i *Hans-Henrik Holms* store Digtværk „Jonsok-natt“, særlig da, hvis man har hørt Forfatteren læse op af det med en Stemme og en suggestiv Magt, der aggressivt paatvinger Tilhørerens Digtets Stemninger.

„Jonsok-natt“ (d. v. s. Sct. Hans Nat) er en Digt-Cyklus paa 300 Sider, udgivet i Fjor af *Gyldendal, Norsk Forlag*. Den er skrevet paa et Sprog, som Forf. delvis selv har formet, idet han — efter hans egne Opfølgelser — tog sit Udgangspunkt i „midlandsmålet“ og benyttede Bidrag fra „gamle, nu nesten utdødde dialekter, ofte rene middelalderlevninger fra avdalene“. Dette Sprog er ikke synderlig lettere tilgængeligt for en Dansk end Islandsk, og at Læsningen heller ikke kan være ganske oplagt for en Nordmand synes at fremgaa deraf, at Bogen, foruden 7 Sider Noter, indeholder et Glossarium (eller som det hedder: „ordtydingar“) paa ikke mindre end 15 trespaltede Sider.

Værket er en Dobbeltthed, idet det er udstyret og illustreret af *Frøydís Haavardsholm*, Forfatterens Hustru, og det har baade som Digtning og som Bogværk vakt stor og i høj Grad anerkendende Opmærksomhed i Norge. Foruden Omslag, Smudstitel, Titelblad og Tilegnelse har *Frøydís Haavardsholm* leveret 50 illustrerede Initialer, 40 Vignetter samt en Snes hel- og halv-Sides Illustrationer, ligesom hun har tegnet alle Kapitel-Overskrifter — alt reproducet i Stregætsning. Kort sagt, det er virkelig et Værk og en Indsats.

Naar man nu skal anmelde saadan en Historie og sidder og blader i Bogen med opspilede Sanser, som det er Skik i dansk bogligt Aandsliv, parat til at slaa ned, kan man nok finde et og andet at udsætte. Selv om Udstyrelsen er tilrettelagt og gennemført med fast Haand, og selv om den krøllede Pennestreg over hver Kolumne holder godt sammen paa Bogen, er det ikke helt lykkedes *Frøydís Haavardsholm* at svejse det tegnede stofligt sammen med Typografien. Den middelalderligt arkaiserende Haandskriveskrift paa Titel-

Illustration af *Frøydís Haavardsholm* til „Jonsok-natt“.

blade og i Titler forliges ikke ganske vel med Bodoni-Typen — denne klare, solide, lidt snusfornuftige Type er i det hele taget væsensforskellig fra impulsive norske Ornament-Fantasterier, selv om den virker godt sort og tung i Billedet. Og saa kommer vi ikke udenom, at det er rasende svært at faa noget stofligt helt fint ud af Stregætsningen, hvor meget man saa end tegner med Pen og til Reproduktion — den vil let blive en Smule grov og kan aldrig naa de Virkninger, som en Træstok kan give.

Det er sundt at være kritisk; thi det er det, der holder Niveauet højt. Men i dette Tilfælde har det nok større Betydning blot at holde fast ved det væsentlige og søge at forstaa det. *Frøydís Haavardsholm* har haft ideale Forudsætninger for at leve sig ind i Digterens Fantasi, og hun har Magt til at følge hans vilde Syner med samme intense Koncentration og samme impulsive Styrke. Lad være, at hun arkaiserer i sin Dekoration og støtter sig til gammelnordisk Ornamentik — Nordmænd føler sikkert mere for den Slags ornamental Fantasileg end vi. Hendes Billeder ledsager Bogen som et Akkompagnement, efterhaanden som man blader den igennem. De gør den levende, saa at man fatter Digtenes Aand, selv om man ikke forstaa Ordene. Hvor hun er bedst, har hun af de Gamles Ornamentalsprog lært den Koncentration, der udkrystalliserer den heftige Følelse i et afrundet Billede — i en dekorativt slynget Knude eller i en fortættet og afklaret Form. Efterhaanden som Bogen skrider frem, er det, som om hun frigør sig fra Stilen og det overleverede. Baade i de store Scenerier og i Initialerne kan Billedet — om Digt eller Natur-Iagttagelse — staa alene uden ornamentale Indslag, rent i sin sluttede Form, i visionær Styrke, blot anskueliggjort og formet Idé.

I denne Bogs Billeder lever en Fantasi, som bedaarer, en Evne til at kogle Drømmesyner og til at hæve sig op i en helt anden Verden, hvor alt gaar stærkere, hedere og rigere til end paa den flade Jord, vi træder paa til daglig. Faar man fat i denne Evne og dens særlige Tone, kan man maaske lytte sig til en Forstaaelse af det, som det nye Norge vil. Vi har næppe meget af denne særegne Fantasi, og vi skal heller ikke have den. Men det er skønt at dele dens Drømme, og der kan ogsaa komme Impulser ud af den, som har Værdi for os.

Sigurd Schultz.

Om Reproduktionsteknik.

The technique of prints and art reproduction processes by Jan Poortenaar. John Lane the Bodley Head Ltd. London. Tilsendt fra Boghallen (Alfr. G. Hassing).

For den, der herhjemme vil sætte sig ind i de grafiske Metoder, saavel de ældre som de moderne Maader for Billedtryk, er Litteraturen ikke stor. Bortset fra nogle nu stærkt forældede smaa Lærebøger i Radererkunsten og Litografiens Teknik maa Oplysningerne søges i Tidsskrifter eller Haandbøger, hvori der kun er levnet for sparsom Plads til en nøjere Udredning. Paa tysk findes selvfølgelig Litteratur, der omfatter alle de mange forskellige Reproduktionsmetoder, men oftest i Form af Haandbøger, som i deres grundige Saglighed sikkert vil jage den almindelige Læser langt bort. Englænderne tager lettere paa den Slags Sager, og den ovennævnte Bog er skrevet af en Mand, der selv har for søgt sig i flere af de grafiske Kunster og som øjensynlig ofte — skønt ingen stor Kunstner efter de afbildede Prøver at dømme — har faaet sine Arbejder gengivne ved mekaniske Processer, og som derfor sidder inde med en stor Viden om de forskellige Metoder, deres Fordele og Mangler.

Fremstillingen er livligere, lettere læselig end Tyskernes, uden at den derfor synes at blive mindre korrekt om end mindre detaljeret. Den strækker sig fra de gamle „Haandmetoder“, Træsnit, Kobberstik, Radering, Litografi og deres Afarter til de mekaniske Processer, der er opstaaede efter Fotografiens Opfindelse og navnlig i dette Virvar af forskellige, hinanden ofte ret nærstaaende Reproduktionsmetoder vil Bogen sikkert være en god Vejleder ikke alene for den, der blot vil vide Besked i al Almindelighed, men ogsaa for den, der vil sætte sig ind i, hvilken Teknik der passer bedst for hans specielle Formaal, og hvad han kan forlange af den.

Den paa Kobberstiksamlingen arrangerede Udstilling, der viser de grafiske Teknikker, som de bruges af Kunstnere, har gennem det stærke Besøg vist, at der virkelig er en Interesse for Oplysning paa disse Felter,

og Poortenaars Bog kan maaske hos de engelskkyndige tjene til at afhjælpe det Savn, som Manglen af en større dansk Redegørelse er.

H. S. Hendriksen.

Stregtegning til Reproduktion.

Line drawing for reproduction. Ashley. The Studio Ltd. London. (Tilsendt af Boghallen, Alfred G. Hassing).

The Studio er i færd med at udsende en bogserie „How to do it“, og hidtil har man behandlet radering, træsnit og akvarelteknik. Det er jo ting man har hørt om før, men i den sidst udkomne bog, som er nr. 4 i rækken, har man taget fat paa et mere nyt og moderne emne „stregtegning til reproduktion“ og overladt udarbejdelsen til en yngre tegner ved navn *Ashley*.

Resultatet er blevet et morsomt og stateligt værk, med tekst og billeder, der skiftevis er trykt paa mat og blankt papir og i enkelte tilfælde har indklisterede autoreproduktioner, der er lakbehandlet, saa de skinner som moderne højglansfotografi. Forfatteren er „commercial artist“, som det saa pudsigt hedder paa engelsk, og har derfor hovedsagelig interesseret sig for den side af tegnekunsten, der har med reklame og bladvirksomhed at gøre. Bogillustrationen gøres der mindre ud af.

Det er jo den tekniske side af sagen, der behandles, og dette gøres klart og letfatteligt, saaledes at selv begyndere i faget kan gaa i lag med den. Stregkliché og tonætsning, rasterbehandling og de forskellige tegnematerialer beskrives grundigt, og meget morsomt vises, hvorledes en enkel stregtegning kan fremtræde paa en halv snes forskellige maader, alt eftersom kunstner og klichémand anvender forskellige reproduktionsmaader.

Hvor talen er om den artistiske side af sagen, siges mange fornuftige ord, bl. a. citeres følgende spirituelle ord af Jean Cocteau „— tegneren skal føle stregen i dødsfare for hver bevægelse fra begyndelse til slut. En akrobats fare. Dette er prisen, der skal betales, for at den skal kunne faa en selvstændig eksistens og blive en levende organisme i stedet for en død gengivelse af en levende form. Enhver anden form for tegnefærdighed er blot en efterabelse af originalen.“ Men i de gengivne tegninger kniber det ofte med den rette guld-værdi, og adskilligt maa regnes ind under begrebet „efterabelse af originalen“ d. v. s. tegninger, hvor man føler et stort og tungt forarbejde og mange blyantstreger, der tilslut er viskede væk, mens de tiloversblevne tuschlinjer staar tilbage døde og udtryksløse. Morsomt er det at se, at mellem de tegnere, der virker betydeligt, træffer vi fortrinsvis mode- og avistegnere, mens de mere „artistiske“ bogillustratorer og grafikere ofte er slemt krukke-

E. S.

MINDRE MEDDELELSER

Træsnit af Salto.

I løbet af efteråret udsender Axel Salto „Kusai's Hændelser“, et æventyr med træsnit-illustrationer. Bogen trykkes i det berlinske bogtrykkeri i to farver direkte fra træpladerne, hvilket begrænser oplaget til c. 500 eks. Hver bog signeres og kan forudbestilles hos kunstneren.

Den kommende Sæson.

I Anledning af Illustrations-Udstillingen udsendes til alle Medlemmer af Forening for Boghaandværk en lille Bog „Moderne Bogillustration“. Kunstnere og Kritikere vil her klarlægge Bog-Illustrationens kunstneriske Betydning. Udstillingen omfatter Bøger illustreret af nulevende danske Kunstnere; Udkast til publicerede Bøger vil fylde Væggene sammen med Forslag til ny Illustrering. En særlig Afdeling udgør de til Wessel-Konkurrencen indsendte Forslag, hvortil slutter sig de hidtil fremkomne illustrerede Udgaver af Wessel.

Der er planlagt en Del Foredrag for den kommende Vinter. Foreningens Medlemmer vil faa Lejlighed til at høre Stadsbibliotekar J. J. Aarsbo fremsætte „Folkebibliotekernes Krav til Bogarbejdet“. Bibliotekar, Dr. phil. Lauritz Nielsen vil tale om „Dansk Rokoko-Bogkunst“. Desuden har Overbibliotekar, Dr. phil. Carl S. Petersen og Overbibliotekar Svend Dahl lovet at tale om endnu ikke fastsatte Emner.

Boghandler Lynges Fortegnelse over Auktionernes Bogpriser i Treaaret 1931—33 er i Arbejde hos Bogtrykkeren. Desuden beskæftiger Bestyrelsen sig med forskellige Muligheder for Bog-Udgivelse, der vil komme Medlemmerne til Gode.

Arne Ungermann som Bogkunstner.

„Bogormen“ hedder et lille udmærket maanedsbld, som udgives af den danske boghandlermedhjælperforening, og i dets juni—juli-nummer fandtes bl. a. en læseværdig artikel „Det danske bogomslag og Arne Ungermann“ af Poul Carit Andersen. Ungermann fremhæves som en af vore faa førende bogkunstnere i øjeblikket, hans børnebogsillustrationer og hans bogomslag har bragt fornyelse ind i dansk bogkunst. Han følger den tone, som blev anslaaet af Vald. Andersen og Axel Nygaard, og naar han skal tegne et bogomslag, nøjes han ikke blot med et enkelt billede eller en dekorativ vignet, men gør omslagsiden til et samlet hele, hvori skrift og tegning forenes.

Arkitekt Peder Pedersen

har været Mester for Omslaget til Inger Kehlets Legebog og til de deri behændigt indføjede Illustrationer; deres enkle, primitive Form har en fornøjelig Bismag af Barnlighed. Det er sikkert i høj Grad Kunstnerens Skyld, at Bogen fandtes værdig til Optagelse blandt „Bedste Bogarbejder 1933“. I Listen over de udvalgte Bøger mangler dog Kunstnernavnet, som heller ikke findes i Bogen; men paa Charlottenborgs Foraarsudstilling sprang Kunstneren ud af Anonymiteten.

Forening for Boghaandværk.

Formand: Museumsinspektør *Erik Zahle*, Heslegaardsvej 47. Telefon: Helrup 2550.

Sekretær: Bogtrykker *Johan Olsen*, Pilestræde 32. Telefon: Central 3371 og 7133.

Kasserer: Bibliotekar *Victor Madsen*, Det kgl. Bibliotek. Telefon: Central 4444 og 11,444. Foreningens postkonto: 29977.

Medlemmer af Forening for Boghaandværk modtager gratis dels de *bøger*, foreningen udgiver, dels „*Bogvennen*“, der udkommer med 3 à 4 hefter aarlig. Medlemmer har gratis adgang til de af foreningen arrangerede *udstillinger*. Foreningen holder i vinterhalvaaret *møder* med foredrag fortrinsvis om emner, der berører flere af de fag, der beskæftiger sig med bogens fremstilling, færdiggørelse og spredning.

Indmeldelser i foreningen sendes til kassereren, bibliotekar Victor Madsen, Det kgl. Bibliotek, København K. Kontingent 10 kr. aarlig (for bogfagenes medhjælpere og arbejdere 5 kr.).

„Bogvennen“.

Redaktør: Tegneren *Ebbe Sadolin*, Kongensvej 22. København F. Telefon: Gothåb 13557.

Alle artikler fremsættes for forfatterens eget ansvar.

Hefter af „Bogvennen“ og de ældre publikationer, hvoraf oplag haves, kan bestilles hos foreningens kasserer.

Annoncer til „Bogvennen“ modtager foreningens sekretær.

Trykt i Bianco Lunos Bogtrykkeri A/S.

Papir fra A/S De forenede Papirfabriker.